

istennő lezárt ligetje, messze lent, a völgyben. Durva, fából faragott szobor- testét lombok takarták el, démonarcát pedig száraz fűkoszoru, amely homloká- ról rövid nyakáig csuszott le, meglazul- tan. Műveletlen mester lehetett a fara- gója vagy a mocsarak gőzétől kigyult elméjü látnok, ki e torz szobrot össze- eszkábálta, kiálló hegyes vállakkal, csuf, lapos mellel és tömzsi végtagokkal. Ami- kor aztán elkészült vele, odaállította an- nak az elvadult ligetnek a sarkába, fanyarillatú és halálos virágok közé, az összenőtt bokrok karéjába, hogy rontó bálvány szemével ne lásson ki az utra s a messzi tanyákra.

— Lásd, ismerem még őt Sutriumból és kibetűztem kimondhatatlan nevét — szólalt meg a prokurátor és ujjait meg- oldva, félredobta a korbácsot.

— Láttad őt és kibetűzted a nevét? ... A prokurátor igent intett, de kitörő nevetése hirtelen elakadt, amint a néma jelre az öreg összerándult s mint a ver- gődő kigyó, úgy dobta le magát a padlóra:

— Akkor elvesztél, uram! Akkor, jaj neked, mert sohasem tudod meg, mi a jó, mi a rossz, mi a bűn, mi az igazság. Ak- kor megvakít az istennő és megsüketit. Látni fogsz s mégis hályog borítja a sze- med, hallani fogsz és mégsem hallod meg majd az igazság szavát!

— Nos, talán te tudod, mi az igazság?

— kiáltott a gajdolóra és szöges csizmájá- val feléje rugott.

— Csak az istenek tudják, prokurátor, de emlékezz reám és szavamra mégis, Aemilius fia. Elkövetkezik az idő, amikor majd egy gyilkost hoznak ítélőszéked elé s te a gyilkost szabadon engeded, megju- talmazod. Aztán egy ártatlan férfit hur- colnak eléled összekötözve, megcsufolva, ki senkinek se vétett s te mégis pálcát törzs fölötté, pribékjeid kezére adod, hogy szégyenfához szögezzék, mint a latrokat általában. Mondom neked, uram, ez az igaz ember, szólni fog előtted az igazság- ról s te mégsem hallgatod meg...

— Várom őt és meghallgatom... Euforion most felemelte a fejét a föld- ről és riadtan nézett a prokurátor ar- cába:

— Ezelős vagy, Euforion. A végzet: nem igazság. A végzet rut, mint Tyehé arca s mint a tied. De az igazság szép és királyi, mint Apollo. Az igazság bibo- rosan jön és királyi pálcával a tiszta olaj- jal mosott ujjak között. Az igazság nem meztláb jön s nem számárháton. Távozz előlem, mert beszennyeződtem tőled, Euforion.

Igy szólt a prokurátor s amikor inté- sére elhurcolták a jajveszékelt aggot, hi- vatta a tepidáriust, hogy kezét megmossa a feléje nyújtott ezüsttálban...

ezen osztály érkekezései között lát- tuk *Balanyi György* piarista igazgató- tanár volt osztálytáknak Csehországi Boldog Ágnesről irt tanulmányát, *Fal- lenbüchl Ferenc* ny. tankerületi főigazga- tónak a rabváltó trinitárius szerzetesek- ről, s az ágostonrendiekéről irt nagy- aányu monografiáját, *Fehér Mátyásnak* a hétszázados vasvári Szent Domonkos- rendi kolostor történetéről írott vaskos munkáját. A II. osztály tagjai között ott látjuk *Czettler Jenő*, *Gerevich Tibor*, *Lukinich Imre* és *Szekfü Gyula* egyetemi tanárokat; míg az osztály elnöki tisztét *Döry Ferenc* nyug. levéltári igazgató s titkárságát *Meszlienyi Antal* egyetemi rk. tanár tölti be. Az osztály külön adta ki: 1. *Bibliotheca Corvina* című kötetében *Mátyás király* budai könyvtárát 30 mű- meléklettel, magyar és olasz nyelven. 2. *Gombos Ferenc* Albin igazgató 3 kötetes nagy munkáját: *Catalogus fontium histo- riae Hungaricae 800—1301*, „A magyar történet forrásai a 800—1301. évek kö- zött” címen.

A III. osztályban a Fraknoi jutalmat első ízben *Klemm Antal* nyerte el az 1916—1924 között megjelent mondattani tanulmányaival, másodízben 1914-ben *Alszegehy Zsolt* egyetemi tanár a XVII. század magyar irodalomtörténetéről írott munkájával. Ugyanezen osztálynak kez- dettől fogva egyik buzgó tagja volt *Pin- tér Jenő* budapesti tankerületi főigaz- gató, aki 1940-ben 60 éves korában hunyt el, s aki mint a Magyar Irodalom- történet megírója a magyar tudományra örök dicsőséget hozott. A III. osztályban *Várdai Béla* osztályelnök fejt ki ered- ményes munkát. Kívül *Vargha Dam- ján* tiszteleti tag, pécsi egyetemi tanár, a dunántuli akadémikusok vezetője tűnik ki kódex-tanulmányaival, és a ciszterci rend 800 éves működésének méltatásával. A III. osztály elnöki tisztét *Várdai Béla*, titkári tisztét *Pitroff Pál* gimnáziumi igazgató urak töltik be.

A IV. osztály kezdettől fogva értékes munkásságot fejt ki. Ezen osztály tisz- teleti tagjai között ott látjuk báró *Eötvös Lóránd*, id. *Lóczy Lajos* neveit, míg osz- tályelnökei között olyan tudósok szere- pelnek, mint *Schafarzik Ferenc*, hirneves geológus, *Kövesligethy Radó* és *Suták József* matematikusok s jelenlegi osztály- elnöke, *Wodetzky József*, hazánk legki- válóbb elméleti csillagásza. A csillagászat legkiválóbb tudósai általában Akadé- miánk legbuzgóbb tagjai voltak, így boldogult *Tass Antal* és *Terkán Lajos* tudósaink, akik az ógyallai intézet műszereit az első világháború végén megmentették s ezek felhasználásával megalkották a svábhegyi csil- lagvizsgáló intézetet, amelyet jelenleg *Lassovszky Károly* igazgató vezet. A IV. osztály tagjai oly buzgón működnek, hogy tagjai közül a múlt évben kettőt tüntettünk ki akadémiai jutalommal. Egyik *Entz Géza*, a budapesti egyete- men az állattan tanára, a nagyhirű *Méhely Lajos* tanár utóda, aki a Balaton hidrobiológiai kutatásáról szóló munkái elismerésül a Fraknoi-díjat nyerte. A másik tudósunk, aki akadémiai dí- jat nyert, *Horusitzky Henrik* nyug. földtani intézeti igazgató, Budapest szé- kesfőváros geológiai viszonyainak legki- tűnőbb ismerője.

A IV. osztály tagjai között különben számos neves geológus tudós van, így *Vendl Aladár* műegyetemi tanár, *Vizer Vilmos*, a tudós bányamérnök és *Lóczy Lajos* egyetemi tanár, az állami m. kir. földtani intézet igazgatója. *Lóczy Lajos* nagynevű atya nyomdokain a földtani intézet tudományos működését tíz év alatt magasra fejlesztette.

Az osztály elnöki tisztét *Wodetzky József* egyetemi tanár, a hirneves csil- lagász, s titkári tisztét *Dudich Endre* egyetemi tanár, az állattan kiváló mű- velője tölti be.

Az elmondottak kiegészítése gyanánt felemlitem, hogy a Szent István Akadé- mia 27 év alatt szerény anyagi viszony- aihoz képest, számos kiadványsorozat- tal gazdagította a katolikus magyar iro- dalmat és tudományt. Kiadványai kö- zött az *Értesítő* az idén már 27-ik köte- tét érte el, a négy Osztály *Értekezései* már a 10-ik kötetnél tartanak, s elhunyt tagtársaink sorából már 24 tudósunk emlékét örökítettük meg a 3 kötetet ki- tevő *Emlékbeszédek* sorozatában. Ezen- kívül 60 különkiadvány hirdeti tagjaink buzgóságát.

Mindezek után elmondhatjuk, hogy a Szent István Akadémia a két világhá- ború között, nehéz viszonyok között erőteljesen fejlődött és 27 év múlva be- teljesedve látjuk első elnökünk, *Giess- wein Sándor* kívánságát, aki 1916 január havában a következő óhajással bocsá- totta utjára a katolikus tudósok akadé- miáját: „Ne legyen ez üvegházi növény, hanem nőjön föl a gyenge csemete a szabad természetben terebélyes fává”.

Tudományos életünk a két világháború között

írta: Papp Károly

egyetemi tanár, a Szent István Akadémia főtitkára.

A magyar kato- likus tudósok már az 1847-ben megalakult Szent Ist- ván Társulat ke- belében kezdtek tömörülni a külön- böző szakcsoportok szerint és 1886-ban megalakították a Szent István Társulat tudományos és irodalmi osztá- lyát. Ebből az osztályból 1916-ban megalakult a katolikus tudósok akadémiaja: a Szent István Akadémia négy osztállyal.

A négy osztály 50—50 taggal működik, úgyhogy jelenleg a Szt. István Akadémiá- nak 200 tagja van. Ezen 200 tag között ott látjuk a néptanítóktól kezdve a köz- zepiskolai és egyetemi tanárokon át a miniszterekig, a falusi plebánosoktól kezdve a szerzeteseken és pápai prelátu- sokon át a püspökökig, a mérnököktől kezdve a műegyetemi tanárokon át a ma- gas tábornoiki karig minden társadalmi osztályból a kiváló írókat, költöket és tu- dósokat. A Szent István Akadémia tehát a magyar katolikus tudósok egyetemleges szövetsége, minden rangkülönbség nélküli. Irányelvét még *Csernoch János* boldo- gult hercegprímás tűzte ki a következő szavaival: „Az egyház sohasem félt a tudomány szabadságától, mert meg van arról győződve, hogy a tudomány biztos eredményei nem ellenkezhetnek az isteni igazsággal.” Akadémiánk felvira- goztatása körül különös érdemeket sze- reztek boldogult *Fraknoi Vilmos* és *Kol- lányi Ferenc* történettudósaink, továbbá boldogult *Reiner János* az egyházjog ta- nára, aki az 1916—1938. évek között 22 éven át mint főtitkár irányította a ma- gyar katolikus tudósok akadémiaját. Ki- kívülük *Erdősi Károly* pápai prelátus és *Viszota Gyula* tankerületi főigazgató, a múlt évtizedben Akadémiánk másod- elnöke, szereztek nagy érdemeket ezen a téren.

Akadémiánk első elnöke 1916—1921 között *Giesswein Sándor* prelátus-kanonok, a nagy tudós volt.

Második elnökünk 1921—1933 között gróf *Apponyi Albert*, a nagy magyar ál- lamférfi volt, aki 12 éves elnöksége alatt ünnepi üléseinket mindig személyesen vezette, s elnöki megnyitó beszédei mindenkor eseményei voltak a magyar tudomán- nos életnek. Még gróf *Apponyi Al- bert* elnöksége idején történt ama neve- zetes esetem, hogy XI. Pius pápa őszent- sége *Serédi Jusztnián* bencés tanár urat, a római főiskolán az egyházjog tudós ta- nárát, esztergomi érsekké kinevezte. Ezen kinevezést követő napon, 1927 dec. 1-én gróf *Apponyi* elnök hódolattal kö- szöntötte egyháznak első főpapját, a tudomán- yok kimagasló munkását. Ezen üd- vözlésre 1927 december 5-én *Öminen- ciája* a következő táviratban válaszolt Rómából: „A Szent István Akadémia me-

leg üdvözlését szívből köszönöm, az Aka- démia tudományos munkásságához lan- kadatlan kitartást kívánok. A tudomá- nyok helyes művelése az örök igazsághoz vezet. Serédi.”

Öminenciájának ezen megállapítása az örök igazsághoz vezető tudományról azóta a Szent István Akadémia vezéreszavaként szolgál. Gróf *Apponyi Albert* elhunytá után, 1933 február 24-én Akadémiánk összessége titkos szavazással egyhangulag *Serédi Jusztnián* bibóros hercegprímás Ur *Öminenciáját* választotta elnökül, s azóta harmadik elnökünk alatt a Szent István Akadémia fejlődésének újabb szakaszába jutott.

Bár alapítványaink elértéktelened- tek, így például *Fraknoi Vilmos* püs- pök hárommillió koronás alapítványa háromezer pengőre süllyedt, úgy hogy ennek kamatai olyan csekély összeget tesznek ki, hogy a Fraknoi-jutalom ösz- szegét egyéb bevételeinkből kell kipó- tolni. Szerencsére *Serédi Jusztnián* bibo- ros hercegprímás, elnök ur *Öminenciája* egyéni adományai és *Szendy Károly* szé- kesfővárosi polgármester ur segélyei le- hetővé tették, hogy ma már nem csak a Fraknoi-jutalommal, hanem akadémiai dí- jakkal is kitüntethetjük legkiválóbb mun- kátsárainkat. Az I. o. keretében *Mihályfi Ákos*nak A nyilvános istentiszteletről irt munkája, majd *Székely Istvánnak* Krisz- tus születésének évéről irt tanulmánya, később *Wolkenberg Alajos*nak a kato- likus világmiszióról irt könyve kapták a Fraknoi-díjat. Legújabbban akadémia- nk másodelnöke: *Pataky Arnold* pápai prelátus, egyetemi tanár irt tartalmas érteke- zéseket *Izaiás próféta* történelemszemlé- letéről, és az őszövétségi apokrifokban a szenvedés problémájáról. Végül, akit tu- lajdonképpen először kellett volna emli- tenem, főmagasságu elnökünk, *Serédi Jusztnián* bibóros hercegprímás ur, aki egyuttal az I. osztálynak tiszteleti tagja, elnöki megnyitóiiban 10 év óta mindig magas színvonalu értekezésekkel gaz- dagítja ünnepi üléseinket. Ünnepi be- szédei mindenkoron magyar tudomá- nyos színvonalu tanulmányai maradnak a Szent István Akadémia *Értesítőjének*. Az I. osztály elnöki tisztét jelenleg *Aistleit- ner József* egyetemi tanár, míg titkársá- gát *Horróváth Konstantin*, a ciszterci tanár- képző intézet igazgatója tölti be.

A II. osztályban *Heller Farkas* Közgaz- dasági politika című könyvével, *Jablonkay Gábor* Loyolai Szent Ignác, a Jézus-tár- saság alapítójának életéről irt művével és *Szolpa József* a Codex Juris Canonici ismertető pályamunkájával nyerték el a Fraknoi-díjat.

A II. osztály tagjai különösen kitűntek gazdag tudományos működésükkel, így három kötetre rugó értekezései között ott látjuk *Hóman Bálint* tiszteleti tagunk székfoglaló értekezését, amelynek címe: *Tudományos történetírásunk megalap- ítása a XVIII. században*. Ugyan-